

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Ситник Костянтин Іванович

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

Інвестиційна діяльність страхових компаній в Україні

(шифр і назва спеціальності)

Студента 6 курсу _____ Ситник К. І.
(підпис)

групи Фмз-71

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота магістра містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело _____ Ситник К. І.
(підпис)

Керівник: к.е.н., асистент _____ Бондаренко Є. К.
(підпис)

Суми – 2018 рік

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи магістра
на тему: «Інвестиційна діяльність страхових компаній в Україні»
студента
Ситника Костянтина Івановича

Сучасні умови розвитку вітчизняної економіки значно впливають на результати діяльності страхових компаній та зумовлюють потребу у пошуку додаткових джерел одержання доходу. Тому інвестиційна діяльність виступає досить важливою складовою, яка дає можливість отримувати додаткові прибутки для того, щоб страховик міг успішно здійснювати свою основну діяльність. Інвестиційна діяльність є одним із найголовніших джерел формування капіталу страхової компанії в умовах обмеженості фінансових ресурсів. Це впливає із специфіки діяльності страховика, який акумулюючи свої тимчасово вільні кошти, спрямовує їх в інвестиції. На сьогоднішній день інвестиційна діяльність страховиків в нашій державі залишається недостатньо розвинутою, а її потенціал нереалізованим. Але в перспективі вона здатна забезпечити піднесення економіки України, що і обумовлює актуальність обраної теми.

Метою кваліфікаційної роботи є розвиток теоретичних і методичних положень інвестиційної діяльності страхових компаній, а також практичних рекомендацій щодо стимулювання такої діяльності в Україні.

Об'єкт дослідження – відносини, що виникають при реалізації інвестиційної діяльності страхових компаній в Україні.

Предметом дослідження є інвестиційна діяльність страхової компанії, що являє собою розміщення в інвестиційні активи коштів страхових резервів та власних активів страховика.

Методологічною основою даного дослідження є діалектичний метод пізнання економічних явищ, положення економічної теорії щодо

інвестиційної діяльності страхових компаній, сучасна теорія управління. У ході дослідження широко використовувалися логічні й емпіричні методи пізнання механізмів і форм управління фінансами, а також методи порівняльного, факторного, економіко-математичного, статистичного, техніко-економічного аналізу, прогнозування економічних процесів, графоаналітичні методи відображення результатів досліджень. Пріоритетність використання того чи іншого методу визначалася конкретним завданням і поставленою метою.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи виступили законодавчі акти України, підручники, навчальні посібники, нормативно-правові акти, матеріали науково-практичних конференцій, інформація, отримана з мережі Інтернет, з досліджуваної проблеми.

Наукова новизна дослідження полягає у систематизації та узагальненні теоретико-прикладних засад інвестиційної діяльності страхових компаній із врахуванням світового досвіду а саме: узагальнено поняття інвестиційної діяльності та систематизовано механізми її реалізації.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у розробці прикладних рекомендацій щодо здійснення інвестиційної діяльності страховиків, оптимізації структури та джерел інвестування страхових резервів, а також окреслення можливих напрямів використання відповідного досвіду розвинутих країн в умовах зміни макроекономічної ситуації в нашій країні. Окремі положення та результати дослідження проблематики управління інвестиційною діяльністю страхових компаній можуть бути використані при розробці стратегії розвитку таких фінансових установ, що є запорукою підвищення ефективності їх фінансової діяльності, зміцнення інвестиційної спроможності та забезпечення стабільності їх функціонування.

Ключові слова: страхова компанія, інвестиційна діяльність, інвестиційний портфель, інвестиційні активи.

Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 61 сторінці, у тому числі список використаних джерел з 70 найменувань, який розміщено

на 8 сторінках. Робота містить 12 таблиць, 13 рисунків, а також 2 додатки, які розміщені на 4 сторінках.

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2018 рік

Рік захисту роботи – 2018 рік

7. Орієнтовний план кваліфікаційної роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети

№ п/п	Назва розділу	Термін подання

Зміст завдань для виконання поставленої мети кваліфікаційної роботи магістра:

8. Консультації по роботі:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
I			
II			

9. Дата видачі завдання: “__” _____ 20__ року

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ Підпис

_____ Ініціали, прізвище

Завдання до виконання одержав

_____ Підпис

_____ Ініціали, прізвище

ЗМІСТ

Вступ	8
1. Теоретичні основи інвестиційної діяльності страхових компаній	11
1.1 Сутність інвестиційної діяльності страхових компаній	11
1.2 Механізми реалізації інвестиційної діяльності страховими компаніями	20
1.3 Специфіка формування інвестиційного портфелю страхових компаній	25
2. Сучасний стан та особливості здійснення інвестиційної діяльності страховими компаніями в Україні	32
2.1 Дослідження сучасного стану розвитку інвестиційної діяльності страхових компаній в Україні	32
2.2 Проблеми та тенденції розвитку інвестиційної діяльності в Україні	44
2.3 Обґрунтування факторів впливу на інвестиційну діяльність страхових компаній	52
Висновки	62
Список використаних джерел	66
Додаток А Розміщення активів страхових компаній, які визначені ст. 31 Закону України «Про страхування» за 2015-2017 рр.	75
Додаток Б Розміщення коштів технічних резервів та резервів зі страхування життя страхових компаній України за 2015-2017 рр., млн. грн.	77

ВСТУП

Найбільш конкурентоспроможними та динамічними небанківськими фінансово-кредитними установами, здатними акумулювати грошові кошти суб'єктів підприємницької діяльності та домогосподарств, а також трансформувати їх в інвестиційний капітал, є страхові компанії. Ефективна інвестиційна діяльність страхових компаній, з одного боку, дозволяє підвищити рентабельність страхового бізнесу, отримати конкурентні переваги на ринку, зберегти активи від інфляційного знецінення, а з іншого – прискорити обіг надлишкового капіталу та перерозподілити ресурси між об'єктами фінансового і реального секторів економіки.

Нестабільність та кризові явища в економіках країн світу, зниження чистої процентної маржі портфельних інвесторів, посилення інфляційних процесів та збільшення ризиків загострюють проблеми прийняття ефективних інвестиційних рішень. Виходячи з цього, особливої актуальності набуває питання розвитку інвестиційної діяльності страхових компаній та розробки напрямків її підвищення в контексті стратегічного їх розвитку.

Теоретико-методологічні засади інвестиційної діяльності страхових компаній та практичні аспекти її забезпечення відображені у роботах таких вітчизняних дослідників, як В. Д. Базилевич, В. Д. Бігдаш, А. В. Василенко, Н. М. Внукова, О. Д. Вовчак, О. О. Гаманкова, О. А. Гвозденко, О. М. Залетов, М. С. Клапків, Г. В. Кравчук, С. С. Осадець, Л. В. Нечипорук, В. Й. Плиса, А. А. Пересада, Т. А. Ротова, О. А. Соловійова, Н. В. Ткаченко та інші.

У той же час узагальнення напрацювань з даної проблематики, результати аналізу щодо використання коштів страхової компанії в інвестиційних цілях дозволяють зробити висновок про наявність певних проблем у цьому напрямку. Саме тому, на думку автора, потребують більш детального розгляду питання, пов'язані: з ідентифікацією проблем, шляхів їх вирішення та перспектив подальшого розвитку інвестиційної діяльності

страхових компаній. Актуальність вирішення вказаних проблем та недостатній рівень їх теоретико-методологічного обґрунтування обумовили вибір теми, мети та завдань

Метою кваліфікаційної роботи є розвиток теоретичних і методичних положень інвестиційної діяльності страхових компаній, а також практичних рекомендацій щодо стимулювання такої діяльності в Україні.

Об'єкт дослідження – відносини, що виникають при реалізації інвестиційної діяльності страхових компаній в Україні.

Предметом дослідження є інвестиційна діяльність страхової компанії, що являє собою розміщення в інвестиційні активи коштів страхових резервів та власних активів страховика.

Методологічною основою даного дослідження є діалектичний метод пізнання економічних явищ, положення економічної теорії щодо інвестиційної діяльності страхових компаній, сучасна теорія управління. У ході дослідження широко використовувалися логічні й емпіричні методи пізнання механізмів і форм управління фінансами, а також методи порівняльного, факторного, економіко-математичного, статистичного, техніко-економічного аналізу, прогнозування економічних процесів, графоаналітичні методи відображення результатів досліджень. Пріоритетність використання того чи іншого методу визначалася конкретним завданням і поставленою метою.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи виступили законодавчі акти України, підручники, навчальні посібники, нормативно-правові акти, матеріали науково-практичних конференцій, інформація, отримана з мережі Інтернет, з досліджуваної проблеми.

Наукова новизна дослідження полягає у систематизації та узагальненні теоретико-прикладних засад інвестиційної діяльності страхових компаній із врахуванням світового досвіду а саме: узагальнено поняття інвестиційної діяльності та систематизовано механізми її реалізації.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у розробці прикладних рекомендацій щодо здійснення інвестиційної діяльності страховиків, оптимізації структури та джерел інвестування страхових резервів, а також окреслення можливих напрямів використання відповідного досвіду розвинутих країн в умовах зміни макроекономічної ситуації в нашій країні. Окремі положення та результати дослідження проблематики управління інвестиційною діяльністю страхових компаній можуть бути використані при розробці стратегії розвитку таких фінансових установ, що є запорукою підвищення ефективності їх фінансової діяльності, зміцнення інвестиційної спроможності та забезпечення стабільності їх функціонування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

1.1 Сутність інвестиційної діяльності страхових компаній

В умовах інтенсивного розвитку народного господарства, що супроводжується зростанням фінансових, техногенних, соціальних, катастрофічних та інших ризиків, активно зростає у суспільстві роль страхування. страхова компанія повинна володіти достатнім обсягом фінансових ресурсів, необхідних для покриття витрат у процесі господарської діяльності, виконання страхових та інших зобов'язань, формування централізованих та децентралізованих страхових резервів та інвестування тимчасово вільних коштів. Таким чином, за рахунок здійснення страхових операцій, з одного боку, забезпечується покриття збитків, які виникли внаслідок настання страхових подій, а з іншого – кошти, акумульовані до страхових резервів виступають вагомим внутрішнім джерелом інвестиційного капіталу в економіку.

Діяльність страхової компанії принципово відрізняється від інших видів підприємництва та відповідно фінансові ресурси страховиків мають більш складну організацію. Поясненням цього є те, що страхувальники фактично авансують діяльність страховика, оскільки попередньо сплачується страховий внесок, а реалізація страхового продукту здійснюється через деякий проміжок часу або взагалі не відбувається у разі ненастання страхового випадку [29]. За таких умов, страхові компанії спочатку залучають грошові ресурси, а вже потім здійснюють використання акумульованих коштів, що принципово відрізняє їх від суб'єктів господарювання реального сектору економіки.

Унаслідок цього в розпорядженні страхових компаній перебуває значний обсяг фінансових ресурсів, який потребує ефективного розміщення

для одержання додаткового інвестиційного прибутку.

Аналіз особливостей реалізації інвестиційної діяльності поставив за необхідність визначення сутності «інвестиційної діяльності» страхової компанії як ключової економічної категорії дипломної роботи. Не-зважаючи на значну кількість робіт з інвестиційної проблематики серед вітчизняних та закордонних дослідників, досі не існує загальновизнаного та усталеного підходу до визначення «інвестиційна діяльність».

Таким чином, проведений нами наліз дозволяє говорити про двоїсту природу інвестиційної діяльності страхових компаній. У макроекономічному аспекті інвестиційна діяльність направлена на задоволення інвестиційних потреб економіки країни через фінансування пріоритетних для країни галузей. У рамках мікроекономічного аспекту інвестиційну діяльність варто розглядати цілеспрямовано здійснюваний процес вкладення страхових резервів (з урахуванням нормативних обмежень) та тимчасово вільних власних коштів в інструменти інвестиційного ринку з метою отримання економічної вигоди страховиком, а також на користь страхувальника (за договорами добровільного страхування життя), що в підсумку сприятиме досягненню синергетичного ефекту від перерозподілу фінансових ресурсів між постачальниками та споживачами інвестиційного капіталу

Страхова інвестиційна діяльність – діяльність страхових компаній, яка передбачає вкладення їх власних і залучених коштів зараз і отримання доходу в майбутньому. Така діяльність підпадає під дію Закону України «Про інвестиційну діяльність», який регламентує здійснення інвестиційної діяльності в цілому на території України всіх суб'єктів господарювання, а також вимогам Закону «Про страхування» та іншим нормативним актам, які регулюють правила розміщення страхових резервів.

Основними джерелами інвестиційної діяльності страхових компаній є наступні:

- 1) власні кошти (статутний фонд, резервний фонд, прибуток, цільове фінансування та надходження);

2) залучені кошти (поточне надходження страхових премій, резерви страхових внесків та відшкодувань, фонд запобіжних заходів) [63].

Більшу частину в структурі інвестицій займають залучені кошти, що представлені страховими резервами, призначеними для майбутніх виплат страхових сум і страхових відшкодувань. Кошти страхових резервів повинні розміщуватися з урахуванням безпечності, прибутковості, ліквідності, диверсифікованості (ст. 31 Закону України «Про страхування») [47].

Страхові компанії, які займаються страхування життям, залучають фінансові ресурси страхувальників на достатньо тривалий період, що робить даний вид страхування особливо привабливим для інвестиційних цілей. По-перше, у договорі страхування чітко зазначені обсяги та терміни страхових виплат. Фактично страховик заздалегідь знає вартість страхового випадку та ймовірність його настання на основі використання таблиць смертності. По-друге, договори зі страхування життя зазвичай мають довгостроковий характер, оскільки ресурси страхувальників залучаються на строк понад десять років, що є особливо привабливими для інвестування в довгострокові фінансові інструменти.

У свою чергу, страхові компанії, які спеціалізуються на страхуванні, відмінному від страхування життя, залучають фінансові ресурси на короткостроковий період. У той же час, страхові компанії з non-life страхування мають можливість акумулювати фінансові ресурси на довгострокову перспективу через ідентифікацію договорів страхування з високою ймовірністю їх пролонгації на наступний термін [36].

Відповідно до чинного законодавства, правила розміщення страховиками коштів страхових резервів зводяться до такого:

- визначається допустимість інвестицій, тобто законодавчо встановлюється перелік дозволених напрямів інвестування;
- встановлені обмеження на всі види вкладень (у практиці розвинених страхових ринків існують мінімальні та максимальні обмеження, в Україні –

лише максимальні, що свідчить про більшу свободу у виборі об'єктів інвестування);

– інвестиції страховиків повинні володіти прийнятним рівнем ризику і ліквідністю;

– обмеження обсягу вкладень в один вид активу, це робиться для запобігання утворенню афілійованих структур.

Згідно із Законом України «Про страхування», а також із Розпорядженням Держфінпослуг від 17.12.2004 № 3104 та № 2875, кошти страхових резервів мають бути представлені активами таких категорій і розміщені з обов'язковим дотриманням таких співвідношень [18, 48]:

1) грошові кошти на поточному рахунку – 5%;

2) банківські вклади (депозити), у тому числі валютні вкладення згідно з валютою страхування, та ощадні сертифікати – у кожному банку не більше 30%;

3) нерухоме майно – не більше 20% від загального обсягу резервів за кожним об'єктом, при цьому вкладення в один або декілька об'єктів нерухомості, які розташовані поряд і розглядаються як один цілісний майновий комплекс – не більше 5%;

4) акції, облігації підприємств – не більше 40%, у тому числі:

– акції та ощадні облігації, які котируються на фондовій біржі, – не більше 5% одного емітента;

– акції та процентні облігації, які котируються на фондовій біржі, – не більше 20%, із них акцій та процентних облігацій одного емітента – не більше 5%;

– акції та процентні облігації, які не котируються на фондовій біржі, – не більше 10%, із них акцій та процентних облігацій одного емітента – не більше 2%; – цінні папери, що емітуються державою, – не більше 20%;

5) права вимоги до перестраховиків – не більше 50%, у тому числі до одного перестраховика – не більше 10%, права вимоги до перестраховиків-нерезидентів – не більше 25%;

б) інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України, – не більше 15%, із них в окремий об'єкт інвестування – не більше 5%;

7) банківські метали – не більше 15%, у тому числі які знаходяться на зберіганні однієї депозитарної установи, – не більше 5%.

Ураховуючи специфіку страхової діяльності можна стверджувати, що страхові компанії по суті виконують функції портфельних інвесторів, що проявляється в [61]:

- мобілізації фінансових ресурсів індивідуальних інвесторів у страхові фонди та трансформації їх в інвестиційний капітал;

- інвестуванні акумульованих та власних коштів в дозволені законодавством активи;

- збалансуванні попиту та пропозиції на ринку капіталів через перерозподіл фінансових ресурсів між постачальниками та споживачами інвестиційного капіталу;

- диверсифікації ризиків інвестування в різноманітні фінансові активи;

- створенні умов для підвищення ліквідності фінансових інструментів через залучення послуг компанії з професійного управління активами;

- забезпеченні фінансування галузей економіки країни тощо.

Попри різноманітність функцій страхових компаній на інвестиційному ринку, питання захисту коштів страхувальників від їх знецінення в часі та пошук альтернативних джерел отримання прибутку є найбільш актуальним та практично значимим.

Процес акумулювання та розміщення фінансових ресурсів значною мірою впливає на платоспроможність та фінансову стійкість страхових компаній. Беручи до уваги необхідність досягнення мінімального ризику інвестування, який би гарантував виконання зобов'язань за страховими випадками, страхова компанія має чітко дотримуватися ключових принципів інвестування: безпечності, ліквідності, диверсифікованості, прибутковості.

На нашу думку, принцип надійності є ключовим при здійсненні інвестиційної діяльності, оскільки страховик поряд з власними грошовими коштами розміщує й залучені, що відповідно потребує їх гарантованого повернення у разі настання непередбачуваних подій. Таким чином, страхова компанія приймає на себе зобов'язання виплатити відшкодування у разі настання страхового випадку, відповідно інвестування коштів страхових резервів повинне забезпечувати виконання даних зобов'язань в повному обсязі. При цьому принциповим питанням залишається рівень прийняттого інвестиційного ризику – чим меншим він є, тим більш надійними є об'єкти інвестування та навпаки.

Кошти страхових резервів повинні бути доступні у будь-який період часу у розмірі, необхідного для виплати страхового відшкодування. Слід зазначити, що зобов'язання перед страхувальником урегулюються протягом попередньо визначеного у договорі страхування терміну. Його тривалість залежить від виду страхового продукту, розміру страхових виплат, судового чи досудового урегулювання збитків, наявності контрибуції тощо [33]. При визначенні ступеню ліквідності активів враховуються два ключових фактори: період часу, протягом якого можна конвертувати активи в грошові кошти та розмір понесених витрат. На балансі страхової компанії до абсолютно ліквідних активів можна віднести лише грошові кошти в касі та на поточному рахунку в банку. Так, реалізація цінних паперів займає, по-перше, тривалий період часу та, по-друге, потребує сплату комісійних брокеру, а при терміновому продажі можна понести додаткові збитки у зв'язку з падінням цін на фондові інструменти [59].

Вимоги до ліквідності активів особливо важливі для компаній з ризикового страхування (страхування від нещасних випадків, страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів, страхування майна фізичних осіб, страхування транспортних засобів), і тому до складу їх інвестиційних портфелів мають включатися високоліквідні активи для вчасного виконання зобов'язань перед власниками страхових полісів.

Принцип прибутковості означає, що розміщення активів повинне відповідати вищезазначеним принципам та супроводжуватися отриманням стабільного та досить високого рівня прибутку. Тому при здійсненні інвестиційної діяльності страховик першочергово націлений на забезпечення приросту активів компанії, тобто збільшення балансової вартості залучених по договорам страхування коштів на розмір інвестиційного доходу.

У свою чергу, страхові компанії країн ЄС при розміщенні страхових резервів дотримуються наступних принципів: локалізації, диверсифікації та відповідності валюти.

По-перше, валюта розміщення страхових резервів має відповідати валюті виплаті страхового відшкодування для нівелювання ризику зміни валютного курсу. По-друге, активи, які профінансовані за рахунок страхових резервів мають в основному зосереджуватися на території Європейської економічної зони для попередження настання ризиків, пов'язаних з їх реалізацією. Окрім цього, в структурі інвестиційного портфелю не має превалювати той чи інший вид фінансових інструментів.

Досліджуючи особливості та принципи здійснення інвестиційної діяльності необхідно зазначити, що ефективна організація інвестиційного процесу має всеохоплюючий та системний вплив як на функціонування страхової компанії, так і на розвиток національної економіки (рис.1.2).

Таким чином, ефективність діяльності страхових компаній на довгострокову перспективу, підвищення ринкової вартості компанії, задоволення потреб споживачів страхових послуг багато в чому залежить від рівня інвестиційної активності компанії. А фінансові ресурси, які акумульовані у страхових резервах, виступають важливим джерелом інвестицій в економіку.

1.2. Механізми реалізації інвестиційної діяльності страховими компаніями

Система організаційного забезпечення інвестиційної діяльності здійснює дієвий вплив на фактори, що визначають результативність та ефективність розміщення коштів страхової компанії. Під організаційно-економічним механізмом розуміється сукупність взаємопов'язаних інструментів, важелів та методів впливу управлінського характеру, цілісна єдність яких сприяє покращенню інвестиційної діяльності страхової компанії та досягненню її тактичних та стратегічних інвестиційних цілей.

Ефективне проведення інвестиційної діяльності можливе за рахунок належним чином сформованої системи забезпечення, а саме наявності достатнього обсягу інвестиційних коштів (ресурсне забезпечення), залучення висококваліфікованих працівників (трудове забезпечення), використання правдивої інформації стосовно операцій на інвестиційному ринку (інформаційне забезпечення), матеріально-технічної бази та використанні сучасних інформаційних технологій (технічне забезпечення) та дотримання правил та виконання нормативно-правових документів у процесі інвестиційної діяльності (правове забезпечення).

Принципи організаційного забезпечення інвестиційної діяльності страхових компаній як вихідні її положення передбачають врахування таких положень:

- інвестиційні рішення мають сприяти отриманню економічної вигоди страховиком та страхувальником;
- до управління інвестиційною діяльністю залучаються висококваліфіковані працівники з достатнім досвідом роботи;
- швидка адаптація до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі;
- перерозподіл між працівниками компанії відповідальності за виконання певних проміжних задач;

– надання достовірної та чіткої інформації як усередині компанії між ланками управління, так і страхувальникам, органам державного регулювання тощо.

Розміщення власних та залучених коштів може здійснюватися самостійно страховою компанією або шляхом передачі їх в довірче управління. Залежно від обсягу наявних фінансових ресурсів, схильності до ризиків, розміру страхової компанії та стратегічних цілей її розвитку приймається рішення щодо вибору того чи іншого механізму управління інвестиційною діяльністю. Страхова компанія може обрати такі варіанти організації управління розміщенням власних та залучених коштів як: формування інвестиційного департаменту в структурі компанії, створення дочірнього підприємства з управління активами та залучення послуг компанії з управління активами.

Великі страхові компанії традиційно мають власні департаменти з управління активами (інвестиційний підрозділ) або дочірні інвестиційні компанії, що професійно управляють їхніми інвестиційними портфелями. До функціональних повноважень департаменту з управління активами належить постійний огляд та аналіз кон'юнктури фондового ринку, пошук найбільш вигідних об'єктів для інвестування, визначення потенційної доходності вкладень, а також синхронізація грошових потоків у рамках забезпечення вчасного та в повному обсязі виконання зобов'язань перед власниками страхових полісів. Інвестиційний департамент активно співпрацює з іншими структурами компанії, а саме з департаментом бюджетування – при формуванні плану надходжень страхових платежів та рівня страхових виплат, при складанні операційного бюджету (план прибутків та збитків від видів діяльності); з департаментом актуарних розрахунків – при оптимізації інвестиційного портфелю, формуванні тарифних ставок; з бухгалтерією – при обліку договорів страхування за строками виконання та власниками [49].

Посилення конкуренції, потреба в спеціалізованому управлінні новими фінансовими інструментами та підвищення вимог до управління ризиками спонукають страховиків користуватися послугами компаній з управління

активами. Довірче управління дозволяє страховикам підвищити прибутковість їх інвестицій, забезпечити необхідний рівень платоспроможності й фінансової стійкості, а також зосередити увагу на страховій діяльності, звільнившись від виконання непрофільних для страхової компанії функцій.

Саме для малих страхових компаній довірче управління є фінансово виправданим кроком, оскільки за порівняно незначну плату отримують професійні послуги, і в цілому забезпечують диверсифікованість та доходність своїх інвестиційних портфелів.

Передача власних та залучених коштів страхової компанії в управління КУА здійснюється на основі договору про довірче управління, в якому обов'язково зазначається період інвестування, рівень прийняттого інвестиційного ризику, прогнозна доходність інвестицій у межах певного інтервалу та вартість послуг управляючого активами. Від результатів обговорення вищезазначених пунктів договору залежить тип обраного інвестиційного портфелю: консервативного, поміркованого та агресивного типів [43].

Компанія з управління активами, розпоряджаючись коштами страховика в його інтересах, може укласти угоди на купівлю і продаж цінних паперів на ринку, здійснювати операції у сфері дорогоцінних банківських металів інвестувати кошти в нерухомість, розміщувати їх на депозитних рахунках банків, вкладати в інші активи. При цьому КУА чітко дотримується законодавчо визначених правил розміщення страхових резервів. За рахунок професійного управління зменшуються інвестиційні ризики – оскільки вартість окремих цінних паперів знижується, що компенсується ростом інших цінних паперів за рахунок якісної диверсифікації.

Більш детально механізм управління КУА власними та залученими коштами страхових компаній представлено на рис. 1.4.

Світові тенденції засвідчують про активне використання послуг третіх осіб для управління активами, і зокрема акумульованими коштами страхових компаній. Під довірчим управлінням професійних компаній у 2009 р.

знаходилося близько 1225,1 млрд. дол. США активів страхових компаній, що на 25,3 % більше, ніж у попередньому році (рис. 2.5). Станом на кінець 2009 р. частка активів страхових компаній, які передані на довірче управління становить 26,5 %, і даний показник зростає з кожним роком [65, 66].

Таким чином, зарубіжна практика функціонування страхових компаній засвідчує зростаючу тенденцію використання послуг компаній з управління активами. Оскільки передача функцій управління інвестиційним портфелем компанії з управління активами відкриває нові можливості перед страховиком, а саме: концентрація на страховій діяльності, скорочення адміністративних витрат та отримання вищих інвестиційних прибутків в середньостроковій та довгостроковій перспективах.

Відносно вітчизняного досвіду співпраці КУА та страхових компаній, то необхідно відзначити проблему недосконалого правового регулювання їх діяльності. Відповідно до норм Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» страхові компанії входять до складу інституційних інвесторів, активами яких мають право управляти КУА. Виходячи з цього, страховики мають передавати в довірче управління лише активи, а не страхові резерви, які фактично виступають коштами страхувальників та не можуть бути передані на правовій основі КУА. Передбачається, що даний недолік має бути усунений при прийнятті нової редакції Закону України «Про страхування».

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИМИ КОМПАНІЯМИ В УКРАЇНІ

2.1. Дослідження сучасного стану розвитку інвестиційної діяльності страхових компаній в Україні

Організація інвестиційної діяльності страхових компаній не можлива без детального та всебічного аналізу сучасного стану та тенденцій, виявлення проблем та перспектив розвитку, а також дослідження закордонного досвіду реалізації інвестиційної діяльності.

У країнах з ринковою економікою страхові компанії виступають одними з найбільших інституційних інвесторів. Спеціалізовані небанківські фінансово-кредитні установи, у тому числі страхові компанії, акумулюють значні за обсягом фінансові ресурси населення та суб'єктів господарювання на достатньо тривалий період, що дозволяє здійснювати їм довгострокові інвестиції. Так, наприкінці 2016 р. сумарні активи страхової галузі країн ЄС становили 7,7 трлн. дол. США або близько 51 % загального обсягу фінансових активів небанківських фінансово-кредитних установ (рис. 2.1) [68].

у світі доцільно відзначити, що у країнах з розвинутою системою недержавного страхування (Австрія, Канада, Нідерланди, Швейцарія, Великобританія, США) особливого поширення набули пенсійні фонди, а в Японії, Кореї та в більшості інших європейських країнах на ринку домінують страхові компанії.

Цікавою є тенденція зміни суми страхових премій в цілому по світу за 2007-2016 рр. Дані за останні десять років наведені в таблиці 2.1. Для більш наочного відображення даних було зроблено порівняння показника суми страхових платежів за 2007, 2012 та 2016 роки (рис. 2.2).

Згідно із даними таблиці 2.1 можна зробити висновки, що загальна

сума страхових премій в цілому по світу постійно зростає, що свідчить про розвиток страхової галузі у світі. Найбільша питома вага страхових премій припадає на країни Європи, хоча там і спостерігається зниження, протягом досліджуваного періоду суми, отриманих страхових внесків. На другому місці історично знаходиться Північна Америка, для якої характерних є постійне зростання суми страхових внесків. Така сама тенденція є характерною для країн Азії, де за 2007-2016 рр. сума страхових премій зросла майже вдвічі. Для країн Латинської Америка характерна також зростаюча тенденція, хоча їх питома вага складає майже вдесятеро меншу за Європу, Північну Америку та Азію. На п'ятому місці за питомою вагою знаходяться країни Океанії, для яких характерною була тенденція до зростання до 2014 року, з 2015 року розпочалося значне падіння суми страхових внесків. Найменша питома вага припадає на інші країни.

Цікавим для нашого дослідження є також розгляд показника відношення суми страхових премій до ВВП країн Європи, що представлені у таблиці 2.2, оскільки саме даний показник характеризує стан розвитку страхової справи для конкретної країни.

На основі даних таблиці 2.2 можна зробити висновок, що найбільш розвинутим страховий ринок є у Франції, де сума страхових внесків переважає розмір ВВП країни на 5,9%. На другому місці в Європі знаходиться Великобританія, для якої сума страхових внесків складає 85,7% від ВВП країни. Для Німеччини таке співвідношення складає 63,1%, для Італії – 44,3%, для Іспанії – 25,8%. Для нашого найближчого сусіда Польщі відношення страхових платежів до ВВП країни склало у 2016 році лише 8,6%. У середньому по Європі даний показник склав 55,3%.

Дані, наведені на рисунку 2.3, дозволять більш наочно відобразити тенденції розвитку страхової галузі по частинам світу.

На рисунку 2.4 наведені дані щодо відношення суми страхових премій до ВВП України за 2005-2017 рр., %. Наведені дані свідчать про слабкий розвиток страхової справи в Україні, оскільки зазначене співвідношення за

останні роки не перевищувало навіть 3% ВВП. Така ситуація в першу чергу пов'язана з відсутністю страхової культури у населення та бізнесу.

На основі даних таблиці 2.3 можна зробити наступні висновки. По-перше, основною тенденцією розвитку страхового ринку України після Революції Гідності 2014 року є те, що суттєво скоротилася кількість укладених договорів із страховими компаніями – за 2015-2017 рр. таке скорочення склало 35,24%. Хоча починаючи з 2016 року розпочалося поступове зростання кількості укладених договорів, що свідчить про можливість розширення страхової діяльності у майбутні роки. Така сама тенденція характерна і для кількості укладених договорів із фізичними особами (зменшення на 37,06%). За 2015-2017 рр. зросла лише кількість укладених договорів з обов'язкового особистого страхування від нещасних випадків на транспорті – на 23,04%. Це пов'язано в першу чергу з тим, що даний вид страхування є обов'язковим і не корелює так суттєво із економічною ситуацією в країні, як добровільні види страхування.

По-друге, відбувається зростання суми страхових премій, яке обумовлене не розширенням страхової діяльності, а зростанням тарифів на страхування. За 2015-2017 рр. зростання суми страхових премій, отриманих страховими компаніями, склало 46,06%. Валові страхові виплати також збільшилися, але не так суттєво – за досліджуваний період лише на 30,08%, рівень страхових виплат, у свою чергу, зменшився на 10,66%. А рівень чистих страхових премій навпаки зріс на 5,88%, що свідчить про те, що страхові компанії все менше ризиків передають на перестраховання, що відбивається на їх платоспроможності.

По-третє, сума страхових резервів за період також зросла, але не так суттєво як збільшилася сума страхових платежів. За 2015-2017 рр. сума страхових резервів збільшилася на 24,42%, при чому сума технічних резервів зросла більше, ніж резервів зі страхування життя – на 21,78% та 26,01% відповідно.

По-четверте, сукупні активи страхових компаній зменшилися. За досліджуваний період таке зменшення склало 5,51%. Обсяг сплачених статутних капіталів також зменшився – на 11,35%.

Таким чином, можна зробити висновок, що страхова галузь в Україні переживає не найкращі часи, оскільки купівельна спроможність як громадян, так і бізнесу суттєво зменшилася, на фоні воєнних дій та економічних негараздів, а страхові продукти не відносяться до товарів першої необхідності, що і призводить до суттєвого скорочення попиту на них.

З огляду на тему дипломної роботи, найбільший інтерес для нас представляє сума інвестиційного портфелю страхових компаній. Розглянемо динаміку суми інвестиційного портфелю чотирьох Європейських країн, на які припадає майже третина активів європейського ринку: Франція, Великобританія, Німеччина, Італія, а також суму інвестиційного портфелю в цілому по Європі за 2007-2016 рр. (табл. 2.4).

Згідно із таблицею 2.2 можна сказати, що лідером серед країн Європи за розміром інвестиційного портфелю страхових компаній є Франція, до того ж сума такого портфелю французьких страхових компаній постійно зростає. На другому місці знаходиться Великобританія, на третьому Німеччина, а на четвертому – Італія. Для усіх цих країн характерним є зростання суми інвестиційного портфелю, як і в цілому для Європи. Цікавим є той факт, що хоча для країн Європи по сумі зібраних страхових премій є характерною спадна тенденція, то для інвестиційних портфелів страхових компаній навпаки.

Проаналізуємо динаміку інвестиційного портфелю страхових компаній України за 2015-2017 рр. В Україні згідно із Законом України «Про страхування» [18] інвестиційний портфель страхової компанії складається із двох частин: власних активів страховика та сформованих страхових резервів (технічних для ризикового страхування та математичних для лайфового). Саме тому ми і будемо окремо розглядати ці дві частини.

Для аналізу серед власних активів страховика нас цікавлять активи, визначені ст. 31 Закону України «Про страхування», де визначено перелік тих активів, в які страхові компанії можуть інвестувати власні кошти (додаток А, рис. 2.5). За досліджуваний період загальна сума таких активів страховиків України майже не змінилася – відбулося не значне зменшення на 0,92%. Найбільша питома вага інвестиційних активів страхової компанії припадає на банківські депозити – 33,92%. На другому місці знаходяться інвестиції в акції – 18,44%, на третьому – державні цінні папери (18,21%), на четвертому – права вимоги до перестраховиків (11,24%), на п'ятому – грошові кошти на поточних рахунках (7,64%), на шостому – нерухомість (7,36%). Всі інші напрямки не переважають навіть 3% від суми інвестиційних активів страхових компаній, тому і не мають такого суттєвого впливу на ефективність інвестиційної діяльності страховика.

Що стосується сформованих страхових резервів (додаток Б, рис. 2.6), то їх сума за період суттєво зростає – на 22,35%. Вимоги до напрямків інвестування страхових резервів також визначаються Законом України «Про страхування» і вони є більш жорсткими в порівнянні із інвестуванням власних коштів страховика, що пов'язано із тим, що страхова компанія зобов'язана зберегти акумульовані кошти у страхових резервах для страхувальників (для відшкодування в результаті настання страхового випадку). Розглянемо напрямки інвестування страхових резервів страховими компаніями України. Найбільша питома вага інвестицій припадає на банківські депозити – 42,61%. На другому місці знаходяться інвестиції в державні цінні папери – 26,64%, на третьому – права вимоги до перестраховиків (11,95%), на четвертому – грошові кошти на поточних рахунках (10,45%), на п'ятому – нерухомість (4,89%).

В цілому можна зробити висновок, що джерела інвестування страхових резервів є більш консервативними, тобто основна мета їх інвестування для страхової компанії – це збереження коштів від інфляції.

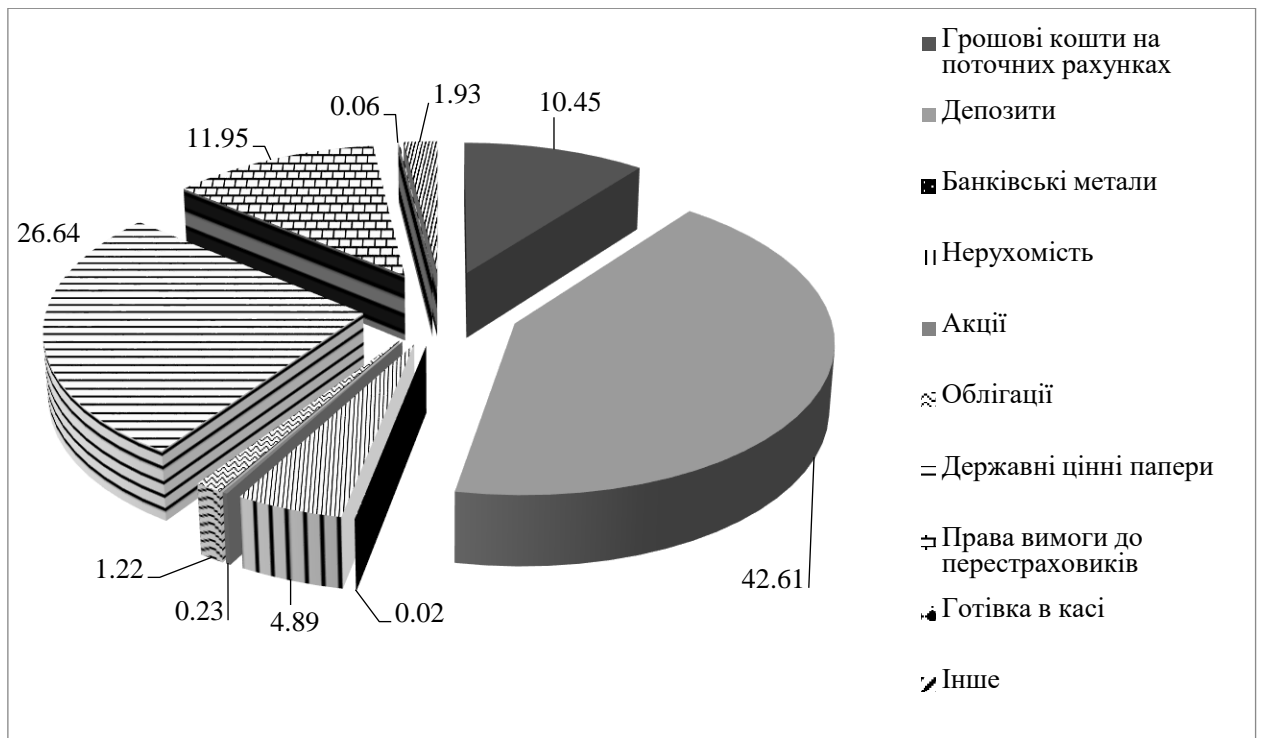

Рисунок 2.6 – Розміщення коштів технічних резервів та резервів зі страхування життя страхових компаній України за 2017 рік, %

Розглянемо напрямки інвестування європейських страхових компаній за 2013-2016 рр. (табл. 2.5, рис. 2.7).

На основі даних таблиці 2.4 та рисунку 2.6 можна зробити висновок, що загальна сума інвестиційного портфелю страхових компаній Європи за 2013-2016 рр. зросла на 9,72%. Найбільша питома вага інвестицій припадає на облігації – 44,09%, при чому обсяг вкладень в облігації за період збільшився на 21,1%. На другому місці знаходяться активи передані в управління КУА – 24,61%. Цікавим є факт, що сума активів, що передаються в управління КУА за 2013-2016 рр. збільшилася майже у три рази – на 285,72%. На третьому місці є права вимоги страховиків – 10,57%, на четвертому – інвестиції ІСІ (8,43%), на п'ятому – кредити страхувальникам (3,56%), на шостому – інше (3,39%), на сьомому – акції (2,59%).

На основі проведеного аналізу структури інвестиційного портфелю страхових компаній України та Європи, можемо зробити висновок, що серед напрямків інвестування європейських компаній найбільш затребуваним є

облігації підприємств, а в українських – банківські депозити та державні цінні папери.

Слід також відмітити, що страхові компанії європейських країн знаходяться на трансформаційному етапі внаслідок запровадження нових правил регулювання страхового та перестрахового ринків (Solvency II), перехід на які в країнах ЄС розпочато з 1 січня 2013 року. Необхідність запровадження Solvency II обумовлено тим, що попередня редакція мала ряд недоліків: неврахування ринкових, кредитних та ризиків катастроф при розрахунку маржі платоспроможності; існуюча система оцінки страхових ризиків неадекватно дозволяла визначити нормативний розмір маржі платоспроможності; неврахування фінансового стану перестраховиків при оцінці ризиків. За даними фахівців, використання положень Solvency II в практичній діяльності страхових компаній дозволить захистити фінансові інтереси страхувальника; створити єдине нормативне поле для регулювання страхового та перестрахового ринків, що ґрунтується на комплексній оцінці ризиків; покращити систему ризик-менеджменту в страхових компаніях.

Ключовим положенням Solvency II стосовно інвестиційної діяльності є використання страховиком принципу «розумного інвестора» (prudent person rule), тобто вимога розміщувати кошти лише в ті активи та інструменти, ризики яких можна належним чином ідентифікувати й оцінити та нейтралізувати їх негативний вплив на діяльність компанії. Виходячи з цього, оновлений режим регулювання передбачає використання ризик-орієнтованого підходу до оцінки капіталу страхових компаній з урахуванням не лише кількісних (нормативна маржа плато-спроможності (minimum capital requirements – MCR), фактична маржа платоспроможності (solvency capital requirements – SCR)), але й якісних вимог (принципів внутрішнього контролю та управління ризиками, індивідуальної оцінки капіталу та ризиків). Реалізація положень Solvency II значною мірою впливає на інвестиційну поведінку європейських страхових компаній, що пов'язано з необхідністю

формування резервів не лише під страхові, але й ринкові ризики, які виникають при інвестуванні коштів у той чи інший фінансовий актив. (1)

2.3. Обґрунтування факторів впливу на інвестиційну діяльність страхових компаній

У сучасних умовах господарювання, що характеризується посиленням конкурентної боротьби між учасниками страхового ринку, постає необхідність пошуку додаткових джерел отримання прибутку. За цих обставин підвищується теоретичний та практичний інтерес до розробки та реалізації ефективної інвестиційної політики страховими компаніями, що передбачає прийняття комплексу управлінських рішень щодо напрямків та об'єктів вкладення коштів, рівнів ризикованості інвестиційних операцій, ступеню диверсифікації інвестиційного портфелю тощо.

Проблема прийняття виважених управлінських рішень при здійсненні інвестиційної діяльності набуває все більшого поширення у наукових роботах як вітчизняних, так і закордонних науковців

Т. М. Власюк виокремив наступні етапи прийняття інвестиційного рішення: діагностика середовища, в якому будуть здійснюватися вкладення; дослідження і пошук варіантів вкладень, що відповідають меті довгострокового інвестування; прогнозування потоку грошових коштів від здійснення інвестицій та порівняння його з вкладеними коштами; прийняття інвестиційно-го рішення; реалізація інвестиційного проекту.

Особливої уваги заслуговує методика по ухваленню інвестиційних рішень, запропонована О. В. Шаповаловою, яка відзначається комплексністю та універсальністю для кожного із суб'єктів господарювання. Отже, ключовими етапами є ідентифікація інвестиційних можливостей; оцінка кількісних характеристик та попередній відбір об'єктів інвестицій;

підготовка прогнозів грошових потоків та формування альтернативних варіантів з набору об'єктів; порівняння варіантів та проведення інвестиційних розрахунків (показники ефективності, чутливість до змін зовнішнього та внутрішнього середовища); прийняття інвестиційного рішення.

Водночас питання прийняття інвестиційного рішення на рівні страхової компанії залишається мало дослідженим, що й становить науковий інтерес до більш ґрунтовного дослідження вищезазначеної проблеми в рамках даного підрозділу дисертації роботи. Під прийняттям інвестиційного рішення необхідно розуміти вибір з кількох можливих варіантів, що най-кращим чином відповідає обраним критеріям та принципам розміщення коштів (надійності, доходності, диверсифікованості, ліквідності).

На основі критичного аналізу та систематизації існуючих методик прийняття інвестиційних рішень, а також з урахуванням специфіки страхового бізнесу розроблено алгоритм прийняття інвестиційних рішень для страхової компанії (рис. 2.8).

У процесі обґрунтування та реалізації управлінського рішення, що відповідає цільовій спрямованості інвестиційної діяльності, необхідно чітко та швидко реагувати на зміни в економічному середовищі для формування оптимального інвестиційного портфелю, який дозволить отримати максимальний прибуток як страховику, так і страхувальнику, якщо остання умова передбачена страховим полісом. Аналіз стану макроекономічного середовища проводиться з використанням методів фундаментального (прогнозування, імовірнісний метод, метод економетричного моделювання, метод моделювання фінансових коефіцієнтів, метод об'єктно-орієнтованого моделювання) та технічного аналізу (графіки та діаграми різного виду) [11].

Оцінка макроекономічного середовища проводиться за наступними напрямками:

– аналіз та прогноз ключових макроекономічних показників (стабільність національної валюти, рівень інфляційних очікувань в державі, фаза економічного циклу розвитку країни тощо);

- аналіз політико-правового забезпеченні інвестиційного процесу (прийняття нових або внесення змін в існуючі нормативно-правові документи, нестабільність політичної ситуації в країні, режим оподаткування до-ходу, отриманого від розміщення коштів);

- прогноз динаміки розвитку інвестиційного ринку;

- оцінка інвестиційної привабливості регіонів, галузей економіки;

- оцінка фінансового стану продавців фінансових інструментів;

- оцінка інвестиційних характеристик фінансових інструментів (дохідності, ризикованості, ліквідності)

На основі проведеного аналізу макроекономічного середовища у розрізі виділених напрямків виокремлюють групу факторів, які впливають на формування та реалізацію інвестиційних рішень страховими компаніями. З метою покращення ефективності управління розміщення інвестиційних ресурсів страховиків запропоновано розмежувати фактори-впливу на екзогенні (зовнішні) та ендогенні (внутрішні).

До ендогенних відносять ті фактори впливу, що формуються в межах страхового бізнесу та зумовлені рівнем його розвитку та ефективністю функціонування. У свою чергу, екзогенні фактори відображають стан та особливості макросередовища, при якому страхова компанія реалізує інвестиційну діяльність. До найбільш релевантних екзогенних факторів, які впливають на прийняття інвестиційного рішення, можна віднести дохідність, ризикованість, ліквідність фінансових інструментів. Залежно від специфіки діяльності страхової компанії (страхування життя або ризикове страхування) вище перелічені ринкові фактори матимуть різний вплив при прийнятті інвестиційних рішень (табл. 2.6).

Інвестиційна політика страховика має бути розроблена таким чином, щоб гарантувати максимальну надійність та доходність вкладень, і в той же час підтримувати ліквідність страхових зобов'язань за рахунок диверсифікації активів. Виходячи з цього, задача страхової компанії при реалізації інвестиційної діяльності полягає у виборі об'єктів інвестування за

параметрами «ризикованість-дохідність-ліквідність», оптимальний рівень яких визначено інвестиційною стратегією.

Для нашого дипломного дослідження цікавим є дослідження факторів впливу на інвестиційну діяльність страхових компаній в Україні. Вихідні дані для розрахунків наведені у таблиці 2.7.

У таблиці 2.7 наведені, на нашу думку, найбільш важливі фактори впливу на інвестиційну діяльність страхових компаній за 2005-2017 рр. Для того, щоб визначити ступінь впливу кожного із факторів на суму інвестиційних ресурсів страхових компаній (активи, визначені ст. 31 Закону України «Про страхування» та Сформовані страхові резерви) необхідно скористатися Пакетом аналізу MS Excel для розрахунку кореляції між факторами. Таким чином, ми оцінюємо зв'язок суми інвестиційних ресурсів страхових компаній із наступними факторами:

- 1 – ВВП, млрд. грн.;
- 2 – обсяг торгів на ринку цінних паперів, млрд. грн.;
- 3 – обсяг біржових контрактів (договорів) з цінними паперами на організаторах торгівлі, млрд. грн.;
- 4 – обсяги зареєстрованих Комісією випусків цінних паперів, млрд. грн.;
- 5 – обсяг торгів державними облігаціями України на ринку цінних паперів, млрд. грн.;
- 6 – обсяг зареєстрованих Комісією випусків акцій, млрд. грн.;
- 7 – обсяг зареєстрованих Комісією випусків облігацій, млрд. грн.;
- 8 – офіційний обмінний курс, грн.;
- 9 – депозитна відсоткова ставка, %;
- 10 – індекс ПФТС, пунктів;
- 11 – облікова ставка НБУ, %;
- 12 – загальна (валова) сума страхових премій, млн. грн.;
- 13 – рівень страхових виплат, %.

Прийнято наступним чином визначати рівень взаємозв'язку між різними показниками залежно від коефіцієнта кореляції:

- 0 – 0,3 – зв'язок відсутній;
- 0,3 – 0,5 – зв'язок слабкий;
- 0,5 – 0,7 – середній зв'язок;
- 0,7 – 0,9 – високий;
- 0,9 – 1 – дуже сильний.

Якщо кореляційний коефіцієнт від'ємний, то це означає, що зв'язок параметрів зворотній.

Результати розрахунків наведені у таблиці 2.8. Найбільший інтерес для дослідження мають дані, наведені у другому стовпчику. Відповідно до отриманих даних найтісніший зв'язок інвестиційні ресурси страхових компаній мають із 1 фактором (ВВП) – 0,84. Таке значення говорить про те, що зміна обсягу інвестиційних ресурсів на 84% обумовлена зміною ВВП України. На другому місці знаходиться 12 фактор (загальна (валова) сума страхових премій) – 0,79. На третьому – 3 фактор (обсяг біржових контрактів (договорів) з цінними паперами на організаторах торгівлі) – 0,75. На четвертому – 2 фактор (обсяг торгів на ринку цінних паперів) – 0,7. Зазначені чотири фактори мають високий зв'язок із обсягом інвестиційних ресурсів страхових компаній.

На п'ятому місці знаходиться 8 фактор (офіційний обмінний курс) – 0,67. На шостому – 4 фактор (обсяги зареєстрованих Комісією випусків цінних паперів) – 0,59. Ці два фактори характеризуються середнім зв'язком із обсягом інвестиційних ресурсів страхових компаній. Всі інші досліджувані фактори характеризуються або слабким зв'язком, або він взагалі відсутній, тому не має необхідності їх розглядати окремо.

Таким чином, можна зробити висновок, що на обсяг інвестиційних ресурсів страхових компаній в Україні найбільше впливає обсяг ВВП (тобто стан економіки в цілому), стан розвитку страхового ринку (сума страхових премій), стан розвитку фондового ринку (обсяг торгів на ринку цінних

паперів та обсяг торгів на організаторах торгівлі, обсяг випуску цінних паперів) та обмінний курс гривні.

Крім того, здійснимо екстраполяцію обсягу інвестиційних ресурсів страхових компаній в Україні. Для прогнозування використаємо функцію з MS Excel ПРiДСКАЗ. Результати розрахунків наведені у таблиці 2.9.

Таким чином, на основі даних таблиці 2.8 можна зробити висновок, що якщо умови функціонування страхових компаній в Україні найближчі роки не зміняться, то можна очікувати зростання обсягу інвестиційних ресурсів страхових компаній лише на 14,6% – до 67544, 51 млн. грн. У 2019 прогнозується зростання лише на 5,24% – до 71083, 32 млн. грн. Тобто, для розвитку інвестиційної діяльності необхідна реалізація багатьох факторів: загальне зростання економіки, розширення страхової діяльності, розвиток фондового ринку тощо.

ВИСНОВКИ

Дослідження теоретико-прикладних засад інвестиційної діяльності страхових компаній дало змогу уточнити низку наукових положень теоретичного характеру, а також запропонувати практичні рекомендації, спрямовані на підвищення ефективності формування та управління інвестиційним портфелем страховиків в умовах нестабільності, диверсифікацію напрямів інвестування та джерел інвестиційних ресурсів. В результаті проведеного дослідження зроблено такі висновки і пропозиції.

1. Дослідження теоретичних основ інвестиційної діяльності дозволило уточнити зміст поняття інвестицій та інвестиційної діяльності. Значення страхових компаній як ключових інвесторів обумовлюється тим, що в розпорядженні страхових компаній перебуває значний обсяг фінансових ресурсів, який потребує ефективного розміщення для одержання додаткового інвестиційного прибутку.

Проведений нами наліз дозволяє говорити про двоїсту природу інвестиційної діяльності страхових компаній. У макроекономічному аспекті інвестиційна діяльність направлена на задоволення інвестиційних потреб економіки країни через фінансування пріоритетних для країни галузей. У рамках мікроекономічного аспекту інвестиційну діяльність варто розглядати як здійснюваний процес вкладення страхових резервів (з урахуванням нормативних обмежень) та тимчасово вільних власних коштів в інструменти інвестиційного ринку з метою отримання економічної вигоди страховиком, а також на користь страхувальника (за договорами добровільного страхування життя).

2. Виявлено чинники, які впливають на провадження інвестиційної діяльності страховиків. Вкладення коштів страховиками є доволі ризиковим, адже вартість і дохідність об'єктів інвестицій може змінюватися під впливом багатьох видів ризиків – інфляційного, валютного, процентного, кредитного,

політичного та ін. Згадані чинники погіршують інвестиційний клімат в Україні та обмежують можливості страховиків щодо вдалого вкладення коштів. Ефективність діяльності страхових компаній на довгострокову перспективу, підвищення ринкової вартості компанії, задоволення потреб споживачів страхових послуг багато в чому залежить від рівня інвестиційної активності компанії. А фінансові ресурси, які акумульовані у страхових резервах, виступають важливим джерелом інвестицій в економіку.

Крім того, був здійснений розрахунок екстраполяції обсягу інвестиційних ресурсів страхових компаній, на основі якого можна зробити висновок, що якщо умови функціонування страхових компаній в Україні найближчі роки не зміняться, то можна очікувати зростання обсягу інвестиційних ресурсів страхових компаній лише на 14,6% – до 67544, 51 млн. грн. У 2019 прогнозується зростання лише на 5,24% – до 71083, 32 млн. грн. Тобто, для розвитку інвестиційної діяльності необхідна реалізація багатьох факторів: загальне зростання економіки, розширення страхової діяльності, розвиток фондового ринку тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александрова М. М. Страхування : навч.-метод. посіб. – К. : ЦУЛ, 2002 – 208 с.
2. Александрова М. М. Теоретичні аспекти фінансової стратегії страхової компанії / М. М. Александрова, А. Ю. Полчанов // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 2 (52). – С. 315-319.
3. Аналітичний огляд діяльності інституційних інвесторів на фондовому ринку України за 2017 рік [Електронний ресурс] // Національне рейтингове агентство «Рюрік». – Режим доступу : <http://rurik.com.ua/our-research/branch-reviews/1192>.
4. Артемьева Е. С. Учет отношения инвестора к риску в задаче оптимизации инвестиционного портфеля / Е. С. Артемьева // Аудит и финансовый анализ. – 2007. – № 3. – С. 287-296. .
5. Бажанов Г. С. Размещение страховых резервов и инвестиционная деятельность страховых организаций: понятие и различия / Г. С. Бажанов // Финансовые исследования. – 2011. – № 1 (30). – С. 60-70.
6. Боярко І. М. Інвестиційний аналіз: навч. Посіб / І. М. Боярко, Л. Л. Гриценко. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 400 с.
7. Братюк В.П., Бошинда І.М. Інвестиційна діяльність страхових компаній / В.П. Братюк, І.М. Бошинда // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2016. – С. 69-71.
8. Буйлина Е. И. Построение портфелей ценных бумаг на основе прогнозных оценок их доходности: обзор подходов / Е. И. Буйлина Т. В. Куликова // Современная экономика: проблемы и решения. – 2010. – № 5 (17). – С. 137-144. .
9. Булгакова Л. Н. Формирование финансового механизма и системы управления инвестиционной деятельностью предприятия / Л. Н. Булгакова // Финансы и кредит. – 2004. – № 16. – С. 41-49.

10. Васильев В. А. Математические модели оценки управления финансовыми рисками хозяйствующих субъектов / В. А. Васильев А. В. Летчиков, В. Е. Лялин // Аудит и финансовый анализ. – 2006. – № 4. – С. 200-237. .
11. Вергун В. А. Інститути спільного інвестування в умовах глобалізації світових фінансових ринків: монографія / В. А. Вергун О. І. Ступницький, В. М. Коверда, Т. В. Волковинська. – 2009. – 512 с. .
12. Власюк Т. М. Етапи прийняття і реалізації інвестиційних рішень / Т. М. Власюк // Економіка Криму. – 2009. – № 28. – С. 49-53.
13. Гавриляк С.С. Стратегія забезпечення функціонування механізму для активізації інвестиційної діяльності страховика [Текст] / Тетяна Степанівна Гавриляк // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2015. – Том 22. – № 1. – С. 97-101
14. Гвозденко А. А. Страхование : учеб.ник / А. А. Гвозденко. – М. : ТК Велби Изд-во Проспект, Г25 2006. – 464 с. .
15. Годунок К. Ю. Інвестиційний потенціал страхових компаній / К. Ю. Годунок // Наукові записки НаУКМА. Економічні науки. – 2011. – Т. 120. – С. 22-27.
16. Гоцуляк С.Страховое дело в Украине: состояние тенденции, перспективы / С. Гоцуляк, А. Залетов, А. Перетяжко, В. Шевченко. – К. : Международ. агенция «VeeZone», 2005. – 416 с. .
17. Дубровин В. И. Модели и методы оптимизации выбора инвестиционного портфеля / В. И. Дубровин О. И. Юськив // Радіоелектроніка. Інформатика. Управління. – 2008. – № 1. – С. 50-60. .
18. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 № 85/96-ВР зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>. .

19. Закон України: «Про інвестиційну діяльність» № 5610 – XII : від 18.09.1991р. (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1560-12/>.
20. Залетов О. Державне регулювання інвестиційної діяльності страхових компаній в Україні / О. Залетов // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2016. – № 3. – С. 25-32.
21. Зюбін В. Інвестиційний потенціал суб'єктів ринку страхових послуг / В. Зюбін // Економічний вісник Донбасу. – 2012. – № 1 (27). – С. 156-160.
22. Инвестиционный портфель коммерческого банка : монография / Т. С. Клебанова Е. И. Решетняк. – Х. : Бизнес Информ, 2000. – 146 с. .
23. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг. . <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-rynku-Ukrainy.html>.
24. Клапків Л. Ризикове середовище діяльності страхової компанії / Л. Клапків // Вісник КНТЕУ. – 2009. – 4. – С. 83-92.
25. Клапків М. С. Страхування фінансових ризиків : монографія / М. С. Клапків. – Тернопіль : Економічна думка Карт-бланш. – 2002. – 570 с. .
26. Кнейслер О. В. Проблемні тенденції та напрямки реформування державного регулювання страхового ринку України / О. Кнейслер // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 11. – С. 231-236.
27. Кнейслер О. Формування системи управління фінансовими потоками страхових компаній / О. Кнейслер // Схід. – 2015. – № 5. – С. 55-59.
28. Ковтун Н. Теоретичні засади інвестиційного процесу та інвестиційної діяльності: співвідношення основних понять та категорій / Н. Ковтун // Вісник київського національного університету ім. Т. Шевченка. – 2008. – № 101. – С. 25-29.
29. Кричевский Н. А. Проблемы и перспективы развития страховой инвестиционной деятельности / Н. А. Кричевский Д. А. Волжанин // Финансы. – 2004. – № 11. – С. 19-25. .

30. Козьменко О. В. Структуризація інвестиційних ризиків страхових компаній / О. В. Козьменко, В. В. Роєнко // Вісник Української академії банківської справи. – 2012. – № 2 (33). – С. 58–62.
31. Козьменко О. В. Теоретичні положення щодо організації грошових потоків страхової компанії та оцінка їх ефективності / О. В. Козьменко, А. О. Бойко, В. В. Роєнко // Нові вектори розвитку страхового ринку України : монографія / Козьменко О. В., Козьменко С. М., Васильєва Т. А. та ін. – Суми : Університетська книга, 2012. – С. 237–251.
32. Кузьменко О. Г. Інвестиційна діяльність страхових компаній / О. Г. Кузьменко // Актуальні проблеми інвестиційної діяльності та страхування 2013. - № 3 (11). - С. 159-163. .
33. Кучин Д. А. Особенности инвестиционной деятельности страховых компаний / Д. А. Кучин // Финансовый менеджмент в страховой компании. – 2006 .– № 4. – С.36-53. .
34. Махортов Ю. Вплив інвестиційного потенціалу страхових компаній на розвиток економіки / Ю. Махортов, В. Зюбін // Економічний вісник Донбасу. – 2010. – № 2 (20). – С. 139-144.
35. Методичні засади інвестиційної діяльності страхових компаній : автореф. дис ... канд. екон. наук: 08.00.08 / Вікторія Володимирівна Роєнко . – Суми 2013 . – 20 с. .
36. Методичні засади інвестиційної діяльності страхових компаній : дис ... канд. екон. наук: 08.00.08 / Вікторія Володимирівна Роєнко . – Суми 2013 . .
37. Мурина Н. Н. Страховое дело: учеб. пособие для студентов эконом. специал. / Н. Н. Мурина А. А. Роговская. – Мн. : ИВЦ Минфина, 2005. – 246 с. .
38. Мухіна О. Тенденції формування інвестиційного потенціалу страхового ринку України / О. Мухіна // Збірник наукових праць Міжрегіональної фінансово-юридичної академії (економіка, право). – 2011. – № 1 (1). – С. 21-29.

39. Нікуліна Н.Н. Інвестиційна політика в страхових організаціях. Теорія і практика: навч. посіб. для студентів вузів / Н. Н. Нікуліна, С.В. Березіна. – М.:ЮНИТИ-ДАНА, 2013. – 511 с.
40. Носенко М.С. Сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку інвестиційної діяльності страхових компаній в Україні [Текст] / М.С. Носенко // Актуальні проблеми економіки: науковий економічний журнал. – 2012. – №1. – С. 222-227.
41. Овчаренко Т. Інвестиційні стратегії страхових компаній та перспективи їх впровадження / Т. Овчаренко // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Серія “Економіка”. – 2011. – № 121-122. – С. 33-38.
42. Огорокова О. А. Зарубіжний досвід інвестиційної діяльності страхових компаній / О. А. Огорокова // Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 5: Экономика. – 2012. – №1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/zarubezhnyy-opyt-investitsionnoydeyatelnostistrahovyh-kompaniy>.
43. Орлова И. В. Аутсорсинг в управлении активами в страховании / И. В. Орлова // Финансы. – 2009. – № 9. – С. 49-53.
44. Пікус Р. Міжнародний досвід управління активами страхових компаній / Р. Пікус // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Серія “Економіка”. – 2010. – № 120. – С. 7-12.
45. Піратовський Г. Л. Страховий бізнес: управління розвитком: монографія / Г. Л. Піратовський. – К. : Київ нац. торг.-економ. університет 2006. -254 с. .
46. Про збір і облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування [Електронний ресурс] : Закон України від 08 липня 2007р. № 2464-VI зі змінами. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>.

47. Рекуненко І. І. Особливості інвестиційної діяльності страхових компаній / І. І. Рекуненко С. В. Чорна // Економіка і суспільство, 2017. - №8. - С. 666-672. .
48. Розпорядження Держфінпослуг «Про затвердження Правил формування обліку та розміщення страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя» від 17.12.2004 № 3104 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/> 1 .
49. Самиев П. Структура и эффективность инвестиций российских страховщиков [Электронный ресурс] / П. Самиев. – Режим доступа : <http://www.raexpert.ru/editions/article11/> .
50. Соловійова О. Обґрунтування інвестиційної стратегії страхової компанії в Україні / О. Соловійова // Вісник Дніпропетровського університету. Серія “Економіка”. – 2011. – Вип. 5 (4). – С. 69-76.
51. Сташкевич Ю. Теоретико-прикладні аспекти управління інвестиційною діяльністю страхових компаній в Україні на сучасному етапі / Ю. Сташкевич // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Серія “Економіка». – 2007. – № 94-95. – С. 91-93.
52. Степанов О. Перспективи розвитку інвестиційного страхування та інвестицій страхових компаній в Україні [Електронний ресурс] / О. Степанов. – Режим доступу: http://conftiapv.at.ua/publ/konf_26_27_kvitnja_2012_r/sekcija_5_ekonomichninauki.
53. Ткаченко Н. В. Місце інвестиційної діяльності в страховому бізнесі / Н. В. Ткаченко // Підприємництво господарство і право. – 2004. – № 4. – С. 24-28. .
54. Ткаченко Н. Інвестиційна діяльність страхових компаній : дис. ...канд. екон. наук : 08.04.01 / Н. Ткаченко. – Київ, 2004. – 22 с.
55. Федоренко М. С. Інвестиційна діяльність страхових компаній в Україні / Федоренко М. С. // Інвестиції: практика та досвід 2013. - № 9. - С. 21-23. .

56. Хавтур О. В. Инвестиционная деятельность страховых компаний / О. В. Хавтур // Финансовые услуги. – К. –2000.– № 7-9. – С.28-31 .
57. Череп А. В. Інвестиційна діяльність в Україні: стан та шляхи її активізації [Текст] / А. В. Череп, Г. І. Рурка. // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво : науково-виробничий журнал. – 2011. – № 3 – 48-52.
58. Шаповал Л.П. Інвестиційна складова менеджменту страхових компаній / Л.П. Шаповал // Мукачівський державний університет. – Вип. № 3. – 2016. – С. 491-496.
59. Шелехов К. В. Страхування : навч. посібник / К. В. Шелехов В. Д. Бігдаш. – К. : МАУП, 1998. – 424 с. .
60. Ширшикова Л. А., Колотыгина Е. Н., Терентьева М. С. Проблемы совершенствования инвестиционной деятельности страховых компаний в Российской Федерации // Молодой ученый. – 2016. – № 9. – С. 752-758.
61. Школьник І. О. Фінансовий ринок України: сучасний стан і стратегія розвитку : монографія / І. О. Школьник. – Суми : ВВП «Мрія-1» ЛТД УАБС НБУ, 2008. – 348 с. .
62. Шуригіна Н. Оптимізація інвестиційної діяльності страхової компанії в умовах фінансової кризи [Електронний ресурс] / Н. Шуригіна. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2011-1/doc/2/05.pdf>.
63. Щодо активізації інвестиційної діяльності страхових компаній: аналітична записка/ В.О. Поворозник [Електронний ресурс]. — Режим доступу: . <http://www.niss.gov.ua/Monitor/mart2009/36.htm>
64. Яворська Т. Сутність, види та функції страхових інвестицій / Т. Яворська // Економіка і регіон. – 2009. – № 1 (20). – С. 192-195.
65. Babbel D. Asset/liability management for insurers in the new era: focus on value / D. Babbel // Journal of Risk Finance. – 2001. – № 3. – p. 9-17.
66. European Insurance in Figures [Electronic resource] / CEA. – 2011. – Access mode: . <http://www.cea.eu/uploads/Modules/Publications/european-insurance-in-figures-2011.pdf> 234.

67. European insurers investment portfolio [Electronic resource] // Insurance Europe. – 2018. – Access mode: <https://www.insuranceeurope.eu/statistics/european-insurers-investment-portfolio>.
68. Insurance Europe. Annual Report [Electronic resource] // Insurance Europe. – 2018. – Access mode: <https://www.insuranceeurope.eu/annual-report-2016-2017>.
69. Solvency II Set to Reshape Asset Allocation and Capital Markets [Electronic resource] / FitchRatings. – 2018. – Access mode: <http://www.actuarialpost.co.uk/article/solvency-ii-to-reshape-asset-allocation---capital-markets-465.htm/>
70. World insurance in 2017: solid but mature life markets weigh on growth [Electronic resource]/ Swiss Re Institute // Sigma. - 2018. - Access mode: https://www.segurostv.es/doc/informes/sigma3_2018_en.pdf .